

Gabriel Genovart

Un dia d'escola, a l'hora del rosari, la monja m'esqueixà un programa. Iestic segur que volgué esqueixar també els meus pensaments, que quasi juraria que em va endevinar.

Era el capvespre d'un dilluns plujós de l'hivern, en el darrer tram de la jornada lectiva, l'espai destinat invariablement a uns resos que es feien eterns i mai no vèiem arribat el moment de sortir.

Era l'hora de les oracions, però tanmateix el meu pensament vagava molt enfora de les avemaries, els glòriapatris i els misteris de goig o de dolor, perquè tot el meu dolor i el meu goig era la dolça tristesa en què m'havia capficat la pel·lícula del dia anterior, la malenconia evocada per un nom que ressonava un cop i un altre en el meu cervell: Kalua, Kalua, Kalua..., i una frase -la darrera- d'aquell film: "Kalua, la meva estimada".

Com André, el protagonista de la pel·lícula, jo portava, aquell dilluns d'hivern, "el cor buit i una pena infinita": la buidor i la tristesa d'un amor impossible. Perquè, com ell, jo també m'havia enamorat de Kalua en la tarda del diumenge; i no podia -ni volia- apartar la ment d'aquella illa paradisiaca de la Polinèsia llunyana -que devia caure cap allà l'Oceania remota de què parlaven els llibres escolars-, ni d'aquelles aigües verdes i transparents a platges d'arenes blanques vorejades de cocoters, on anava a morir la vegetació densa d'un interior misteriós, la frondositat humida i lluenta d'una verdor tropical que, tot acariciant les dunes, quasi besava les ones de la mar.

Aquella vegetació es feia espessa, quasi impenetrable, cap allà endins, el cor de l'illa. L'engalanaven plantes selvàtiques de flors multicolors i ocells de plomatges vistosos i de cants cridaners. La solcaven torrents i rierols que baixaven de les muntanyes de l'interior per vessar les aigües a la mar, tot formant adesiara qualche gorg cristal·lí on suraven els nenúfars i nedaven -ells i elles- els nadius. La brisa engronsava els troncs i les copes altíssimes dels cocoters, en moviments suaus, dolços, ondulants, com els d'aquelles danses, d'aquelles melodies, d'aquells cants i d'aquells cossos de

les nadiues que vestien *sarong* i portaven collars de garlanda i flors d'hibiscus silvestre al cabell.

I enmig de tanta ufanor, el que sobretot destacava era la bellesa de Kalua. Perquè en aquella illa edènica dels Mars del Sud hi havia una princesa, i la princesa era ella: Kalua, la filla del rei, del cap o capitost d'aquella tribu d'aborígens que semblaven viure en harmonia perfecta, en comunió absoluta, amb aquella naturalesa idíl·lica i salvatge. Si allò era un paradís, l'*au* d'aquell paradís –com el mateix títol de la pel·lícula la proclamava– era, per excel·lència, Kalua; perquè davant ella empal·lidia la garridesa de qualsevol altra d'aquelles nadiues, l'esplendor de la flor més encesa i la gràcia de l'ocell de colors més vius d'aquelles selves. I era aquest paradís, i el record de Kalua, el que jo m'havia volgut emportar aquell dilluns fred i ploiver a l'escola. Per això havia ficat el programa dins la cartera, entre les fulles d'un llibre.

A diferència de la majoria de pel·lícules, que solien arribar tardíssim al meu poble, la pel·lícula de Kalua –*Ave del paraíso* era el seu títol– va arribar inusualment aviat: cap allà l'hivern

de 1952, a poc temps de la seva exhibició en els cines de Palma i a penes un any després de la seva estrena als Estats Units. Era l'any de la meua primera comunió i se suposa que els meus pensaments havien de ser purs i immaculats; però *Ave del paraíso* havia vingut a torbar el meus candors infantils, tot i que romanguessin intactes les innocències pròpies d'un al·lotet de set anys d'aquella època. Perquè en aquell temps, ai, la innocència encara habitava al cinema i a l'ànima dels nins.

Ningú mai no ha dit que *Ave del paraíso* –realització de Delmer Daves per a la Twenty Century Fox de l'any 1951 (i *remake* bastant lliure d'un obra anterior en blanc i negre, dirigida per King Vidor el 1932)– sigui cap obra mestra de la història del cine. La crítica, que ha considerat sempre superior la versió de Vidor, no ha passat de qualificar el film de Daves com una pel·lícula de factura correcta, molt ben ambientada, amb una excel·lent utilització dels escenaris naturals esplèndidament fotografiats en tecnicolor i que va assolir un èxit notable de públic i de taquilla.

La pel·lícula oferia tots aquests ingredients que solen fer somniar els espectadors: escenaris exòtics, paisatges d'"ensomni" –filmats a les illes de Hawaii, Oahu i Kauai–, una emotiva i dramàtica història d'amor i un magnífic quadre d'interpretats, en el qual destacava, naturalment, la seva protagonista femenina: la dolça i bellíssima Debra Paget en el paper de Kalua, secundada per Louis Jourdan (en el paper d'André, el jove francès que arriba a aquella illa verge per romandre corprès d'aquella forma de vida natural i primitiva i enamorar-se perdudament de Kalua), Jeff Chandler (en el paper de Tenga, el germà de l'heroïna) i Everret Sloane, el magnífic actor de caràcter que, en el paper d'un occidental proscrit que habita per aquelles latituds, aportava a la història els seus tocs més ombrius i pessimistes. Delmer Daves, que, a més de ser el director de la pel·lícula, va ser-ne també l'autor del guió, volgué donar a la seva història un caire antropològic, tot recreant la manera de viure d'una tribu polinèsia amb els seus ritus, costums, supersticions, creences, danses i cançons.

Moltes pel·lícules tenien aleshores, en particular per als infants, el caràcter d'una revelació, d'una iniciació, d'una introducció als misteris (els "misteris de la vida"...).

En el temps en què s'estrenà *Ave del paraíso*, el cinema mantenia intactes, en el seu grau màxim (i, possiblement, en el punt zenital), tot el seu poder de seducció i la seva condició de "fàbrica de somnis". Un film com aquest podia fer embadalir tota classe d'espectadors i, si m'he de guiar pels meus records personals, ha de dir també que podia arribar a extasiar per complet la ment d'un infant, perquè *Ave del paraíso* és, sens dubte, una d'aquestes in comptables pel·lícules que, en el seu moment, incidiren especialment en aquesta "educació sentimental" que el cinema va suposar per als espectadors del segle XX.

Moltes pel·lícules tenien aleshores, en particular per als infants, el caràcter d'una revelació, d'una iniciació, d'una introducció als misteris (els "misteris de la vida"...). Algunes tenien aquest caràcter singularment. Hi havia pel·lícules que, com aquesta, parlaven de l'amor, el sexe, la mort, el més enllà..., que sempre han estat els temes essencials de les iniciacions humanes. I a *Ave del paraíso* hi havia quelcom de tot això, encara que fos tractat a la manera del cinema comercial de Hollywood. Tot i ser una pel·lícula perfectament apta "per a tots els públics" (inclòs, naturalment, el públic infantil), aquell cant rousseau-nià al mite del bon salvatge -que era, particularment en tota la seva primera part, el film de Daves- podia significar per a un nin de set anys un desvetllament dels sentits, el presentiment de la sexualitat, el vague despertar de la *libido* i la intuïció de la bellesa i la glòria de la carn (d'aquella *carn* que, amb el *món* i el *dimoni*, constituïa, com afirmava la doctrina cristiana, la perillosa triada dels més mortals "enemics de l'ànima").

La història contava com dos amics, el nadiu Tenga i el francès André (que s'havien conegut, d'estudiants, a una universitat europea), arribaven a l'illa d'on era natural el primer i, un cop allà, el jove francès s'enamorava de la bella germana del seu amic; però el bruixot o *xaman* d'aquella tribu -el *kahuna*, li deien- no estava disposat a consentir aquest amor, que ell considerava maledit dels déus pel fet de ser André un intrús i un estranger. Tot i això, l'amor

del dos joves progressava amb el beneplàcit de tota la comunitat indígena i a pesar dels entrebancs que el malvat kahuna hi posava per fer-lo fracassar. Malgrat totes les argücies, màgies i bruixeries d'aquell pervers *xaman*, els dos joves passaven totes les proves rituals de la tribu -entre aquestes, el ritu de caminar Kalua, per imposició del kahuna, sobre calius blamats (amb el peus descalços!)- i, un cop havien superat tots els reptes, es casaven i vivien joiosament. Fins el moment en què, quan més feliços eren, el volcà entrava en erupció...

Perquè en aquell paradís hi havia també un infern: aquella illa meravellosa tenia un ventre de foc, un volcà a les entranyes que, en el moment més impensat, podia provocar terratrèmols, esclatar en bramuls i flamarades i vomitar torrents i torrents de lava. I tota l'illa romania llavors coberta per un mantell de tristesa i de mort. El cel i les aigües es tenyien de vermell i l'aire del color plomós de la cendra; callava el cant dels ocells, emudien les cançons i les rialles dels joves, les danses cessaven i l'esglai i la desolació s'estenien per tot arreu:

-És l'ira dels déus -clamava, rabiosos, el kahuna-. Els nostres déus mostren el seu enuig perquè la primogènita del Cap ha maridat amb un estranger. Tan sols el sacrifici de la jove pot aplacar la còlera divina: Kalua ha de llançar-se al volcà!

Davant aquest manifest, Kalua entenia que no li quedava més remei que acceptar el destí tràgic de la seva imolació:

-He estimat i m'han estimat -exclamava ella, tota resignada i disposada al sacrifici-. Pujaré a la muntanya i tornarà la pau.

Convençuts també els pares de Kalua que les coses eren fatalment així, conhortaven la seva filla:

-Ens has donat alegries, filla meva -li deia, afligit, el pare, al peu de la muntanya sagrada del volcà rugent-. Tots som part de quelcom infinit. Qualque dia ens tornarem a trobar, en el llarg somni.

-Primer m'acomiaré del meu espòs i aniré al foc tot seguit -responia l'al·lota, serenament-.

I André, que no acabava d'enten-

Jo podia recordar perfectament les imatges de la pel·lícula, aquell dilluns a l'escola, com si tornassin a passar per davant els meus ulls; i encara que fos vagament i fragmentàriament, podia recordar també les paraules que les acompanyaven.

dre que la crueltat del sacrifici imposat a la seva esposa hagués de comportar-li a ella, necessàriament, la mort en holocaust, tampoc no comprenia del tot que les darreres paraules de Kalua havien estat les d'un adéu definitiu fins que veia després, desesperat, com es llançava a les flames la seva estimada.

-André: He de pujar a la muntanya i els déus ens tornaran a somriure -li havia dit Kalua, poc abans-. Escolta'm bé, amor meu, que ja ens queda poc temps: La mort no és res. Venim del desconegut i, si els déus ens beneixen, anirem cap a una felicitat tan gran com la que he trobat devorant tu.

Jo podia recordar perfectament les imatges de la pel·lícula, aquell dilluns a l'escola, com si tornassin a passar per davant els meus ulls; i encara que fos vagament i fragmentàriament, podia recordar també les paraules que les acompanyaven. Justament s'estreventia que aquella escoleta meva, regentada per monges de la Caritat, estava precisament, quasi porta per porta, ben davant del Teatre Principal del poble on els diumenges veia les pel·lícules. Des del pupitre estant, mirava de reüll a través de la finestra que em deixava veure la façana del vell Teatre. L'aigua de la pluja regalimava pels vidres, aquell capvespre d'hivern. L'horabaixa plorava com havia plorat André la tarda anterior en veure com Kalua desapareixia per la boca del volcà esglaiós, engolida per la focatèria immensa. I l'erupció, llavors, havia cessat.

El rosari ja havia arribat a les lletanies quan vaig treure dissimuladament de la cartera el programa d'*Ave del paraíso* i el vaig posar davant meu, sobre la plegueta de fer caligrafia. El programa reproduïa la figura de Kalua (amb el *sarong* cenyit al cos, que li ressaltava una insinuïent i seductora anatomia: els malucs, el pubis, els pits...) acompanyada de les imatges d'André, de Tenga i la silueta amenaçadora d'aquell volcà paorós. Vaig contemplar el cim d'aquella muntanya cònica, per on Kalua havia desaparegut per sempre, com l'havia contemplada André per l'escotilla del camarot, des del vaixell que l'allun-

yava de l'illa, en els darrers plans de la pel·lícula. Més que no les lletanies del rosari, gairebé podia sentir encara, amb un nus a la gargamella, les paraules finals d'André, que sortien en *off* del seu cor adolorit mentre el vaixell salpava...

-I ara deix aquesta illa, potser per sempre. Port amb mi un cor buit i una tristesa infinita. Però, malgrat el meu dolor, també em port el record de moments que mai no oblidaré: el meu amic Tenga, surant sobre la cresta de les ones; l'alegria de viure dels nadius, que embargava fins i tot els més ancians; les rialles de les al·lotes; la sinceritat dels cors d'aquella gent; la seva dignitat, la seva generositat i la seva voluntat de compartir la felicitat. Però, sobre totes les coses, vagi allà on vagi i fins a la fi dels meus dies, portaré amb mi el meu amor per Kalua... Kalua, la meva estimada.

I els resos, que seguien:

-*Especulum iusticiae, Sedes sapientiae, Causa nostrae laetitia...* -anava dient la monja, davant davant, rosari amb mà, mentre anava i venia, amunt i avall, per entre les fileres de pupitres d'aquella petita escola-. *Ora pro nobis, ora pro nobis, ora pro nobis...* -contestàvem nosaltres, els al·lots, darrere darrere-. Però jo, abstrèct com em trobava en la contemplació del pasquí (i amb el pensament posat en el record de la pel·lícula que encara no feia vint-i-quatre hores havia vist), quan me'n vaig tèmmer que, en lloc de respondre *ora pro nobis*, el que anava repetint a cada invocació, en veu baixa, era això: Kalua, la meva estimada; Kalua, la meva estimada; Kalua, la meva estimada...

De sobte, aparegué sobre el meu pupitre una manota que em llevà d'una grapada el programa de davant.

-Te n'aniràs a l'Infern -em digué sor Magdalena, mentre em feia bocins el pasquí-.

I m'esqueixà aquell programa com el dia abans el tenebrós kahuna havia esqueixat l'amor de Kalua i André. I així com havia fet aquell bruixot amb la pobra al·lota, la monja també m'envià a mi a les flames del foc etern.

Per sort, a Mallorca, a diferència d'aquella illa del Pacífic, l'Infern era més enfors. ■